

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის 2013 წლის 28 მაისის №03/82 ბრძანების
საფუძველზე შექმნილი ბოლნისის მუნიციპალიტეტის დაბა საყდრისის უძველესი სამთამადნო
მრეწველობის ძეგლთან დაკავშირებული საკითხების შემსწავლელი კომისიის
დასკვნა

1. სამთამადნო მრეწველობის ძეგლის მდებარეობა და მისი აღმოჩენის გარემოებანი

"საყდრისის სამთამადნო მრეწველობის ძეგლი" მდებარეობს ბოლნისის რაიონში. ბოლნისისა და დმანისის რაიონებში უძველესი დროიდან არის ცნობილი ძველი სამთო გამონამუშევრები, დაკავშირებული სპილენძის, რკინის, პოლიმეტალური და სხვა ტიპის მადნების მოპოვებასთან საყდრისის საბადო, მისი ყაჩაღიანის უბნის ჩათვლით, არ წარმოადგენს ამ მხრივ გამონაკლისს.

საყდრისის საბადოზე გასული საუკუნის 80-იან წლებში, გეოლოგიურ-სადიებო სამუშაოების წარმოებისათვის გაყვანილმა გვირაბმა გადაკვეთა ძველი სამთო გამონამუშევრები, რამაც დასაბამი მისცა სამთო-არქეოლოგიური კუთხით მათ შესწავლას.

ამ პერიოდს განეკუთვნება თ. მუჯირის მიერ ჩატარებული სამთო-არქეოლოგიური კვლევები (წულუკიძის სახელობის სამთო მექანიკის ინსტიტუტის 1987 წლის ანგარიში), თუმცა შემდგომში ამ მიმართულებით სხვა რამდენადმე საყურადღებო კვლევა აღარ ჩატარებულა.

აქვე, 2004 წელს გეოლოგები წიაღით სარგებლობის ლიცენზიით გათვალისწინებული საქმიანობისას, წააწყდნენ ძველ სამარხს. ამ ფაქტთან დაკავშირებით, კანონმდებლობის მოთხოვნათა დაცვით, მოწვეულ იქნა არქეოლოგთა ჯგუფი, რომელმაც კვლავ მიაქცია ყურადღება ძველ გამონამუშევრებს და უკვე 2006 წელს, მიუხედავად იმისა, რომ შესაბამისი დეტალური არქეოლოგიური კვლევა არ ჩატარებულა (კვლევის სანებართვო დოკუმენტაცია და ოფიციალური ანგარიშები არაა მოწოდებული) და რაიმე ხელშესახები ახალი ფაქტი არ გამოვლენილა, ობიექტს ეწოდა ოქროს უძველესი და უნიკალური მადარო კანონმდებლობის უბეში დარღვევით.

ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის გარემოებაც, რომ 2004-2005 წ.წ. არქეოლოგიური ექსპედიციის ანგარიშების არსებობა ვერ დასტურდება. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ოფიციალური ცნობის მიხედვით საყდრისის არქეოლოგიურ ობიექტზე 2004-2005 წ.წ. ჩატარებული არქეოლოგიური ექსპედიციის ანგარიშები არ მოიპოვება აკადემიის მთავარ არქივში. ხსენებული ანგარიშები, ასევე ოფიციალური ცნობით, არ მოიპოვება არც კულტურის სამინისტროში და არც საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოში.

2. ობიექტისათვის ძეგლის სტატუსის მინიჭების წინა პერიოდი:

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ბოლნისის და დმანისის ტერიტორიაზე 2004 წლამდე ჩატარებული სამთო-არქეოლოგიური კვლევებიდან ძირითადია მხოლოდ თ. მუჯირის კვლევა, თუმცა იგი ბევრ ნაკლოვანებას შეიცავს და ამდენად ვერ გამოადგებოდა ობიექტისათვის ძეგლის სტატუსის მინიჭების არგუმენტად.

სხვა რაიმე კვლევა, რომელიც უნიკალური მოვლენის - ოქროს უძველესი მადაროს შესაძლო არსებობას მიგვანიშნებდა, წინა პერიოდში არ არსებობს. მეტიც - ყველა ადრინდელი კვლევა (ი. გრძელიშვილი და სხვ.) მიუთითებს სპილენძის შესაძლო მოპოვებაზე, რისი პრეცედენტებიც უძველესი დროიდან მოყოლებული მრავლად არის საქართველოში და ამდენად იგი (მხედველობაში გვაქვს სპილენძის მოპოვება და შესაბამისი მადაროები) არც უნიკალურ მოვლენას წარმოადგენს და, შესაბამისად, ვერც სენსაციური გარემოება იქნება. ამგვარი სამთო მოპოვების ობიექტების არსებობა ბოლნისისა და დმანისის რაიონების ტერიტორიაზე ცნობილი და არც თუ იშვიათი ფაქტია.

3. ობიექტისათვის სტატუსის მინიჭების სამართლებრივი ასპექტები:

იმდენად, რამდენადაც 2006 წელს არ არსებობდა არავითარი საფუძველი ე.წ. "უძველესი ოქროს მადაროს" ძეგლად გამოცხადებისა, რადგანაც ასეთი ობიექტი არც ცნობილი იყო და არც დადასტურებული, მისი ძეგლად გამოცხადება მოხდა იმ დროისათვის მოქმედი "კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ" კანონით, აგრეთვე ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დაწესებული ნორმებისა და პროცედურების უხეზად დარღვევით, რაზეც არსებობს კომისიის დასკვნა (კომისიის სხდომის ოქმი N1 30.05.2013).

გარდა კომისიის დასკვნაში აღნიშნული დარღვევებისა აღნიშნული არქეოლოგიური ობიექტის მიმართ დაირღვა "კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ" კანონით დადგენილი შემდეგი პრინციპულად მნიშვნელოვანი ნორმები:

- ძეგლის სტატუსზე გადაწყვეტილების მიღებისას იგნორირებული იქნა კანონის მე-5 და მე-9 მუხლებით გათვალისწინებული საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის უფლებამოსილებანი და ფუნქცია, მათ შორის არქეოლოგიური კომისიის როლი;
- კანონის მე-11 მუხლის შესაბამისად კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კომისიის კომპეტენციას განეკუთვნებოდა: ა) უძრავი და მოძრავი ძეგლების ნიშნის მქონე ობიექტებისათვის ძეგლის სტატუსის მინიჭების შესახებ დასკვნის გაცემა, რომელიც დასამტკიცებლად წარედგინებოდა საქართველოს კულტურის სამინისტროს. იგივე ეხება უძრავი და მოძრავი ძეგლებისათვის კატეგორიის მინიჭებისა და შეცვლის შესახებ რეკომენდაციის გაცემას; არსებული ინფორმაციით ამგვარი პროცედურა არ განხორციელებულა;
- კანონის მე-18 მუხლით უძრავ ძეგლს კატეგორია ენიჭება კომისიის რეკომენდაციის საფუძველზე. არაა ცნობილი არც ერთი დოკუმენტი (კომისიის ოქმი ან ცალკეული წევრების რეკომენდაცია) საყდრისის ობიექტის ძეგლის ნიშნებთან შესაბამისობასთან დაკავშირებით; გარდა ამისა, არ არსებობს კომისიის დოკუმენტურად გაფორმებული რეკომენდაცია ძეგლისათვის კატეგორიის მინიჭების თაობაზე;
- კანონის მუხლი 21 განსაზღვრავს უძრავი ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტის სამართლებრივი რეჟიმს; ამ მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, სამინისტრო ვალდებულია ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტის აღმოჩენის შესახებ სათანადო შეტყობინების მიღებიდან 6 თვის ვადაში ობიექტის კულტურული ფასეულობის დადგენის მიზნით ჩაატაროს ექსპერტიზა; ასეთი ექსპერტიზის დასკვნა ცნობილი არ არის; როგორც ჩანს, ამგვარი ექსპერტიზა არ ჩატარებულა (შესაბამისი დოკუმენტი ვერ მოიძებნა), ამდენად ობიექტის "კულტურული ღირებულება" დადგენილი იქნა კანონდარღვევით მხოლოდ სამინისტროს მიერ (თუმცა ამგვარი დადგენის დამადასურებელი დოკუმენტიც ვერ იქნა მოძიებული);

შესაბამისად, საკანონმდებლო საფუძველს მოკლებულმა ამ ობიექტთან დაკავშირებული ნებისმიერი შემდგომი ნაბიჯი, როგორცაა დაცვის ზონების დადგენა და "ეროვნული მნიშვნელობის" კატეგორიის მინიჭება.

ამასვე ადასტურებს კომისიის დასკვნა იურიდიულ საკითხებთან დაკავშირებით, სადაც აშკარად და ერთმნიშვნელოვნადაა ნათქვამი, რომ "საყდრისი-ყაჩაღიანის უძველესი ოქროს მადარო" სამართლებლივად არ უნდა მოხვედრილიყო საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის მინისტრის 30.03.2006 N 3/133 ბრძანების დანართში, რადგან იგი არ წარმოადგენდა ამ სამართლებლივი აქტის რეგულირების საგანს. ამდენად, მისი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლად გამოცხადების სამართლებლივი საფუძველი არ არსებობდა. აშკარა ხდება, რომ ჩვენთვის ამ ეტაპზე უცნობი მოტივით, საყდრისის ობიექტისათვის ძეგლის სტატუსის მინიჭება მოხდა, კანონის მოთხოვნათა უხეში დარღვევით და იგნორირებით.

4. არქეოლოგიური ასპექტები:

არქეოლოგიური თვალსაზრისით უძველესი ოქროს მადაროს დასაბუთება არ არის დამაჯერებელი და შეიცავს არაერთ მნიშვნელოვან და სერიოზულ ხარვეზს, კერძოდ:

1. ე.წ. „მადაროში“ ოქროს შემცველი კლდეების თერმული დამუშავება უკიდურესად გაიშვიათებული ჟანგბადის გამო შეუძლებელია.
2. ოფიციალურად გადმოცემულ მასალებში, დღემდე არ დასტურდება საწარმო ინვენტარზე ჩატარებული ანალიზები და უმთავრესი შედეგი, რომ მათზე ოქროს კვალთა დადგენილი (მაგ. ტიგელი, სასრესი დაფები და სხვა).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე საყდრისის საბადოს ყაჩაღიანის უბანზე უძველესი - ძვ.წ. IV ათასწლ. - დან III ათასწლ. I ნახ. ოქროს სამთო წესებით მომპოვებელი მადარო არგუმენტების არქონის გამო არ დასტურდება. თუმცა, ამ ხანის არქეოლოგიური არტეფაქტები დადასტურებულია, რაც საზოგადოდ, არქეოლოგიური ობიექტის არსებობას ადასტურებს.

5. სამთო დამუშავებისა და ტექნოლოგიური საკითხები:

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის არქეოლოგთა ჯგუფის მიერ წარმოდგენილი კონცეფცია ძველ სამთო გამონამუშევრებში ოქროს მოპოვების თაობაზე, მიუღებელია სამთო და ტექნოლოგიური თვალსაზრისით, (საფუძველი - გეოლოგიური დასკვნა), კერძოდ: მექანიკური ზემოქმედების მიმართ სიმტკიცის მიხედვით კვარციტი, ბაზალტთან შედარებით საგრძნობლად მაგარია. აქედან გამომდინარე, წინასწარი რაიმე ზემოქმედების (გახურება და ა.შ.) გარეშე ბაზალტის იარაღებით კვარციტის დამუშავება წარმოუდგენელია. თუ ხდებოდა ბაზალტის იარაღებით ქანების დამუშავება წინასწარი ზემოქმედების გარეშე, მხოლოდ გამოფიტული, მექანიკურად და ქიმიურად შეცვლილი ქანებისა და მადნიანი ზონებისა. აქედან გამომდინარე:

ა) თერმული დამუშავება შესაძლებელია მხოლოდ ღია სამთო სამუშაოების წარმოებისას, მიწისქვეშა სამუშაოებისას ამ მეთოდის გამოყენება შეუძლებელია, საპირისპიროს დამტკიცების მცდელობა, ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია.

ბ) თერმული დამუშავების გარეშე ქანების მონგრევა შესაძლებელი იქნებოდა მხოლოდ შესუსტებულ, რღვევით აშლილ ზონებში, რასაც ადასტურებს ძველი გვირაბების განლაგების, გეოლოგიური რღვევების და სულფიდიზირებული ზონების თანხვედრა.

გ) თვალხილული ოქრო არც მეორად კვარციტებში და არც სულფიდურ მადნებში არ არის, ხოლო ძველ სამუშაო იარაღებზე ოქროს კვალის არსებობის არც ერთი დოკუმენტურად დადასტურებული ფაქტი არ არსებობს.

დ) მადნიდან (ქანებიდან) გამადნებული ნატეხების ამორჩევა შესაძლებელია მხოლოდ სპილენძის (ან სხვა სულფიდების) ვიზუალური ნიშნით, მათგან კი შეიძლება გამოედნოთ მხოლოდ სპილენძი ოქროს მცირე მინარევით, რომლის რაფინირების და მისგან (სპილენძის შენადნობისგან) ოქროს ამოკრეფის ტექნოლოგია, ცხადია, იმ დროს არ არსებობდა. აქედან გამომდინარე, მიგვაჩნია, რომ საყდრისის მადაროში ადგილი უნდა ჰქონოდა სპილენძის მადნების მოპოვებას და მისგან სპილენძის გამოდნობას.

6. ძველის არსებულ სტატუსთან შესაბამისობა გეოლოგიური თვალსაზრისით:

საყდრისის ოქროს-სპილენძის საბადოზე გამადნების ორი ტიპია დადგენილი და დამტკიცებული: მცირესულფიდური ოქროს გამადნება (ე.წ. ოქროშემცველი მეორადი კვარციტები) ოქროს შემცველობით ~1-1,5 გრ/ტ და საკუთრივ ოქრო-სპილენძის მადანი, ოქროს ~ 3-5 გრ/ტ შემცველობებით. უფრო მაღალი შემცველობები, რაც ძალზე იშვიათია და მხოლოდ ფრაგმენტულად შეიძლება შეგვხვდეს, დაკავშირებულია მდიდარი მადნის იშვიათ, მცირე ბუდობებთან ან ლინზებთან. ორივე ტიპის მადანში ოქრო წვრილდისპერსიული სახით არის წარმოდგენილი და ხილული ოქროს არსებობის დამადასტურებელი თუნდაც ერთი მაგალითი, მიუხედავად საბადოს ინტენსიური შესწავლილობისა, დღემდე არა გვაქვს და ამდენად აქ ოქროს არსებობის დადგენა მხოლოდ ქიმიური ანალიზით არის შესაძლებელი.

ყაჩაღიანის უბანზე ოქროშემცველი მეორადი კვარციტები ქმნიან მასიურ სხეულს, რომელსაც აქვს ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიმართება, მაშინ, როცა ოქრო-სპილენძის შემცველი მარდვული ზონა ლოკალიზებულია სუბგანედური მიმართების რღვევებში, სადაც უშუალოდ არის გაყვანილი ძველი სამთო გამონამუშევრები. ამდენად ისტორიული სამთო გამონამუშევარი კონკრეტულად უკავშირდება სწორედ სუბგანედურ რღვევაში ლოკალიზებულ სპილენძის მადნიან სხეულს და არა ოქროშემცველ მეორად კვარციტებს. აქედან გამომდინარე, დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ:

ა) საყდრისის საბადოს, მათ შორის ყაჩაღიანის უბნის, მადნები ძირითადად ღარიბია, ოქროს დაბალი ან საშუალო შემცველობით. ძალზე იშვიათად გვხვდება მდიდარი მადნის ცალკეული, მცირე ბუდობები ან ლინზები, რომელთა გამოვლენაც და მოპოვებაც, ღარიბი მადნების საერთო მასაში, ურთულესი და ძალზე ძვირადღირებული ამოცანაა დღევანდელი განვითარებული სამთო ტექნიკის და ტექნოლოგიების პირობებშიც კი. ხილული ოქრო ცნობილი დღემდე არ არის.

ბ) ოქროშემცველი მეორადი კვარციტებში ოქროს საშუალო შემცველობა 1-1,5 გრ/ტ ფარგლებშია. ასეთი შემცველობებით შეუძლებელია რომ იმ დროს მოეხდინათ მოპოვება როგორც ღია, ასევე

მიწისქვეშა წესით, ხოლო შლიხური მეთოდით ღარიბი მადნებიდან ოქროს მოპოვება აბსოლუტურად აზრს მოკლებულია. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ შლიხური მეთოდი და საცერული ოქროს მოპოვება შემოდებულია მხოლოდ ძველ რომში.

გ) ოქრო-სპილენძის მადნებში ოქროს საშუალო შემცველობა ~ 3-5 გრ/ტ ფარგლებშია, რაც დღესაც კი არარენტაბელურად ითვლება მიწისქვეშა მოპოვებისთვის. გარდა ამისა, ოქროს მოპოვება სულფიდებიდან, ანუ ოქრო-სპილენძის მადნებიდან იმ დროისათვის სრულიად წარმოუდგენელია.

დ) სარწმუნოა, რომ საქმე გვაქვს სპილენძის, ისიც მცირე მასშტაბით, მოპოვებასთან, რასაც ადასტურებს ძველი გამონამუშევრებისა და სპილენძის ძარღვული ზონების სნაიპერული თანხვედრა სუბგანედურ რღვევით სტრუქტურებში, გარდა ამისა ოქროს ნაშთები (კვალი) შრომით იარაღებზე და სხვ. არსად ფიქსირებული არ არის.

ზემოხსენებულიდან გამომდინარე: გეოლოგიური კუთხით, პრეისტორიულ პერიოდში ოქროს მოპოვება საყდრისის საზადოს ყაჩაღიანის უბანზე არ დასტურდება. შესაბამისად „საყდრისის უძველესი ოქროს მადარო“ სინამდვილეში ჩვეულებრივი ძველი სპილენძის მადაროა, რომლებიც მრავლად არის დაფიქსირებული საქართველოში და ამ მხრივ უნიკალურ მოვლენას ნამდვილად არ წარმოადგენს.

7. ძველის, როგორც ტურისტული ობიექტის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის შესაძლებლობა, საინჟინრო-გეოლოგიური და სამთო-ტექნიკური თვალსაზრისით:

ეროვნული მუზეუმის არქეოლოგთა ჯგუფის მიერ შემუშავებული კონცეფცია ძველის ტურისტულ ობიექტად გადაქცევის თაობაზე განუხორციელებელია შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. უსაფრთხოების თვალსაზრისით არსებულ მდგომარეობაში ობიექტის მთლიანად ხელმიუწვდომელია მონახულებისა და დათვალიერებისთვის, ხოლო ხელმისაწვდომი უმნიშვნელო ნაწილი შეიცავს სერიოზულ საფრთხეს, როგორც შესაძლო ვიზიტორებისათვის თუ მკვლევარებისათვის, ასევე ადგილობრივი მაცხოვრებლებისათვის;
2. საინჟინრო-გეოლოგიური თვალსაზრისით, მადარო, მდებარეობს მყიფე და არამდგრად ქანებში, რის გამოც უსაფრთხოების არსებული ნორმატივების შესაბამისად მადაროში უსაფრთხოდ ყოფნა (მუშაობა, მონახულება და სხვ.) შესაძლებელია მხოლოდ კედლების სრული და უწყვეტი კაპიტალური გამაგრების შემდეგ.
3. ობიექტის არსებული სახით შენარჩუნება, სპეციალური ჩარევის და მისი მისი მნიშვნელოვანი სახეცვლის გარეშე, შეუძლებელი და დაუშვებელია - უსაფრთხოების მოთხოვნებიდან და საინჟინრო-გეოლოგიური ნორმებიდან გამომდინარე.

შესაბამისად, აუცილებელი და სავალდებულოა ობიექტის სრული კაპიტალური გამაგრება, რაც მის მნიშვნელოვნად სახეცვლილებას და ავთენტურობის დაკარგვას გარდაუვალს ხდის.

8. გეოლოგიური საკითხები:

გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ს.ს.ი.პ. გარემოს ეროვნული სააგენტოს გეოლოგიის დეპარტამენტის, გეოლოგიური სამიწროებების მართვის სამსახურის სტიქიური პროცესების საინჟინრო გეოლოგიური სამმართველოსა და გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის გარემოს ეკოლოგიური შეასების მიმართულების სპეციალისტთა მიერ ადგილზე სიტუაციის შესწავლის შედეგად მიღებული დასკვნის შესაბამისად (№12-15/436 27.06.2013), ამთავითვე შეიძლება ითქვას, რომ საზადოს ტერიტორიაზე დაწყებული საექსპლუატაციო სამუშაოების (მათ შორის გადახსნის, გამოსატუტი მოედნების მშენებლობის, მისასვლელი გზების გაყვანის, ინფრასტრუქტურის მოწყობის და სხვა.) შეწყვეტა უპირობოდ გამოიწვევს ეროზიულ-გრავიტაციულ პროცესების მკვეთრად გააქტიურებას, რასაც შედეგად მოჰყვება ფერდობების სრული დეგრადაცია. მოხდება ნაშალი გრუნტის ინტენსიური ჩარეცხვა მდინარეში და გამორიცხული არაა მისი კალაპოტის გადაკეტვა, შემდგომში ღვარცოფული ნაკადის ფორმირებით, რაც თავის მხრივ საფრთხეს შეუქმნის თბილისი-დმანისის ავტომაგისტრალს.

გარდა ამისა მივიღებთ გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების არაკონტროლირებად ეფექტებს, რომლებიც უკავშირდებიან გადახსნილი კარიერიდან მძიმე მეტალებით დაბინძურებული ჩამდინარე წყლების წარმოქმნას, ამტვერებასა და სხვა არაპროგნოზირებად ფაქტორებს, რასაც შედეგად მოჰყვება გარემოს

გარდაუვალი და მნიშვნელოვანი დეგრადაცია, რაც სათანადო ღონისძიებების განხორციელების გარეშე სამუშაოების შეჩერებამ შესაძლებელია ეკოლოგიური კატასტროფა გამოიწვიოს, რომლის მასშტაბებიც გასცდება ერთი რაიონის ფარგლებს.

ამდენად თუ განვიხილავთ საბადოს ტერიტორიაზე ძეგლის შენარჩუნების (შესაბამისად კომპანიის ქმედებების შეზღუდვის და/ან შეჩერების) და საბადოს ნორმალურ რეჟიმში ექსპლუატაციის ალტერნატივებს, აშკარაა, რომ პირველ შემთხვევაში მოსალოდნელია ეკოლოგიურ და სოციალურ გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების წარმოქმნის რეალური საფრთხე. ხოლო საბადოს ნორმალური ექსპლუატაციის გაგრძელების შემთხვევაში ეკოლოგიური რისკები კონტროლირებადი ხდება, გარემოზე მიმდინარე ზემოქმედება რეგულირებადი, ხოლო ექსპლუატაციის შემდგომ ტერიტორიის რეკულტივაცია და მისი გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მინიმუმამდე დაიყვანს ეკოლოგიურ რისკებს.

აქედან გამომდინარე ნათელია, რომ საბადოს ნორმალური ექსპლუატაციის გაგრძელების ალტერნატივა ეკოლოგიური თვალსაზრისით ბევრად უსაფრთხოა.

9. ეკონომიკური ასპექტები:

ლიცენზირებული საბადოს ე.წ. „ყაჩაღიანის“ უბნის (რომელზეც ძეგლი მდებარეობს) განცალკევება საბადოს სხვა უბნებისაგან პრაქტიკულად შეუძლებელია, როგორც სამთო და ტექნოლოგიური, ასევე ეკონომიკური თვალსაზრისით. გარდა ამისა ძეგლის დამცავი ზონების არსებობა და ძეგლის უსაფრთხოების კანონმდებლობით დაწესებული ნორმები მნიშვნელოვნად ზღუდავს კომპანიას თავის ქმედებებში არა მხოლოდ ძეგლის მიმდებარედ, არამედ მისი ფიზიკური დაცვის ზონის საზღვრიდან საკმაოდ დიდი რადიუსით. ამდენად საყდრისის საბადოზე ძეგლის არსებობა პრაქტიკულად მთლიანად ზღუდავს ამ საბადოს გეგმურად ათვისების შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე დგება ეკონომიკური შედეგები, კერძოდ:

ერთის მხრივ ძეგლი, როგორც ტურისტული ობიექტი, რომელიც ძეგლის ჩამონგრევის საშიშროების და სიცოცხლისათვის არსებული რისკის გამო, სავარაუდოდ არ იქნება მაღალშემოსავლიანი, ხოლო მასზე დასაქმებულ ადამიანთა რაოდენობამ, საუკეთესო შემთხვევაში, შეიძლება 2-3 ათეულს მიაღწიოს.

მეორეს მხრივ, სამთო საწარმო, რომლის მიერ განხორციელებულმა ინვესტიციამ 2012-2013 წ.წ. უკვე შეადგინა ~270 მლნ. ლარი, რაც მიმდინარე წლის ბოლომდე კიდევ ~30 მლნ ლარით გაიზრდება. ამ პერიოდში დამატებით დასაქმდა ~300 ადამიანი, ხოლო სულ დასაქმებულია ~3000 თანამშრომელი და მომსახურე პერსონალი. 2012 წელს ბიუჯეტში შეტანილია ~50 მლნ ლარი, ხოლო 2013 წლის 4 თვეში (აპრილის ჩათვლით) ~16 მლნ ლარი. საყდრისის საბადოს დამუშავებიდან ბიუჯეტში გადასახადების სახით შესული თანხა მხოლოდ პირველი 7-8 წლის განმავლობაში 100 მლნ. დოლარს გადააჭარბებს, ხოლო საშუალო ხელფასი ~1000 ლარს გაუტოლდება.

როგორც ვხედავთ, ეკონომიკური თვალსაზრისით ტურისტული ობიექტი, ერთის მხრივ და სამთამადნო საწარმო, მეორეს მხრივ, აბსოლუტურად არათანაზომადი სიდიდეებია (შედარებისათვის: ძეგლი, როგორც ტურისტული ობიექტი ბიუჯეტში შენატანების კუთხით მხოლოდ იმ შემთხვევაში გაუტოლდება სამთამადნო საწარმოს, თუ მას ყოველწლიურად მოინახულებს 100.000 ვიზიტორი და თუ თითოეული მათგანი ამ ვიზიტისას მხოლოდ ამ ძეგლზე დახარჯავს ~მინიმუმ 1000 დოლარს, რაც ყოვლად წარმოუდგენელია).

აუცილებლად მხედველობაში მისაღებია ის გარემოებაც, რომ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის საბიუჯეტო შემოსავლების 85% კომპანიის ფუნქციონირების შედეგია, ხოლო დასაქმებულთაგან 90% ადგილობრივი მოსახლეა. დაგეგმილი ინვესტიციები ყოველწლიურად 20-30 მლნ აშშ დოლარია, მხოლოდ გეოლოგიურ ძიებაში და საბადოს დამუშავების პროცესში მიმდინარე კაპიტალდაზანდებებისათვის, რაც შეეხება ახალი ფაბრიკების მშენებლობას - ინვესტიციები მრავალი ათეულ მილიონ დოლარს აჭარბებს.

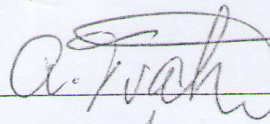
დღეისათვის საყდრისის საბადოს ათვისება წარმოადგენს უკიდურესად მნიშვნელოვან საეკონომიკურ პროექტს, რომლის განხორციელების გარეშე კომპანიის საქმიანობის შეწყვეტა გარდაუვალია, აქედან გამომდინარე უმძიმესი ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური შედეგებით.

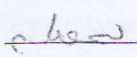
კომისიის დასკვნა:

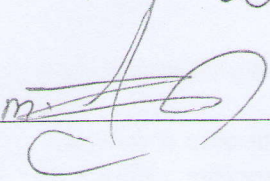
საქართველოში შემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ბოლნისის მუნიციპალიტეტის დაბა საყდრისის უძველესი სამთამადნო მრეწველობის ძეგლთან დაკავშირებული საკითხების შემსწავლელი კომისია აღნიშნავს, რომ საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის 2013 წლის 28 მაისის №03/82 ბრძანების შესაბამისად მას დაევალია ორი ძირითადი საკითხის შესწავლა და სათანადო რეკომენდაციების მომზადება, კერძოდ ძეგლის სტატუსის მინიჭების სამართლებრივი შეფასება და მისი გადატანისათვის რეკომენდაციების შემუშავება. მოძიებულ დოკუმენტაციაზე დაყრდნობით და სამინისტროს იურიდიული დეპარტამენტის მიერ წარმოდგენილი დასკვნის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ საყდრისი-ყაჩაღიანის უძველეს ოქროს მადაროს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი და ეროვნული კატეგორია მინიჭებული აქვს სამართლებრივი ნორმების დარღვევით. ხოლო ძეგლის გადატანის საკითხის მსჯელობისას გამოიკვეთა სრულიად განსხვავებული გარემოებები. აქედან გამომდინარე კომისია აღგენს:

1. საყდრისის ე.წ. "უძველესი ოქროს მადარო"-სთვის კულტურის უძრავი ძეგლის სტატუსის და შემდგომ "ეროვნული კატეგორიის" მინიჭება მოხდა სათანადო სამეცნიერო და იურიდიული საფუძვლების გარეშე, კანონმდებლობის უხეში დარღვევით (იხ. სამართლებრივი დასკვნა. კომისიის ოქმი №1), რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა როგორც საყდრისის საბადოზე ლიცენზიის მფლობელ კომპანიას, ასევე სახელმწიფო ბიუჯეტს. ხაზგასასმელია ის გარემოებაც, რომ საყდრისის საბადოს ათვისება საქართველოს ეკონომიკური განვითარებისთვის უკიდურესად სტრატეგიული პროექტია, რომლის განხორციელების გარეშე იქმნება კომპანიის საქმიანობის შეწყვეტის გარდაუვალი საფრთხე, მასთან დაკავშირებული უმძიმესი ეკოლოგიური, სოციალური თუ ეკონომიკური შედეგებით, რისი პირდაპირი მიზეზიც არის ზემოხსენებული კანონდარღვევა. გამომდინარე ზემოაღნიშნულიდან ვინაიდან საყდრისი-ყაჩაღიანის უძველესი ოქროს მადარო უსაფუძვლოდ და დაუსაბუთებლად აღმოჩნდა 2006 წლის 30 მარტის N3/133 ბრძანების დანართში და მას კულტურის უძრავი ძეგლის სტატუსი განესაზღვრა "კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ" საქართველოს 25.06.1999 წლის კანონის მე-16 მუხლის, აგრეთვე ზოგად ადმინისტრაციული კოდექსის 53-ე მუხლის მე-5 პუნქტისა და 96-ე მუხლის მე-2 პუნქტის აშკარა დარღვევით, მიეცეს რეკომენდაცია საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრს, რათა გაატაროს კანონით გათვალისწინებული ღონისძიებები ზემოაღნიშნული კანონდარღვევების აღმოსაფხვრელად.
2. საყდრისის საბადოს ყაჩაღიანის (ორსაყდრისის) ჭიბანზე უძველესი სამთამადნო მრეწველობის ძეგლის, კერძოდ უძველესი ოქროს მადაროს არსებობის დასაბუთება შეიცავს მნიშვნელოვან ხარვეზებს და არ არის დამაჯერებელი. არგუმენტები და ფაქტობრივი მასალა, რაც კომისიას წარედგინა ანგარიშებისა და სხვა მასალების სახით, ვერ ადასტურებს ოქროს უძველესი და უნიკალური მადაროს არსებობას. კომისიის აზრით, ეს გამოანამუშევრები შეიძლება უკავშირდებოდეს სპილენძის მადნის მცირე მასშტაბის მოპოვებას ადრეულ, შესაძლოა ბრინჯაოს ხანაში, რაც საქართველოსათვის, მათ შორის ამ რაიონებისთვისაც, ჩვეულ მოვლენას წარმოადგენს და ამ თვალსაზრისით ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი და წარმომადგენლობითი მრავალი კერაა დღემდე შემორჩენილი (ართანა, აფხაზეთი, რაჭა და სხვ.). ამრიგად საკვლევი ობიექტის, როგორც უძველესი ოქროს მადაროს და, შესაბამისად, როგორც უნიკალური ძეგლის, განხილვა საფუძველს მოკლებულია.
3. სამთო გამოანამუშევრების უდიდესი ნაწილი, წარმოდგენილი ვიწრო, უსწორმასწორო და დახრილი გვირაბებით არ არის და ვერც იქნება ხელმისაწვდომი არა თუ ვიზიტორებისათვის, არამედ მკვლევარებისთვისაც კი. მისი დღევანდელი, უსაფრთხოების თვალსაზრისით მეტად საშიში მდგომარეობის და მოქმედი კანონმდებლობის გათვალისწინებით, უსაფრთხოების მოთხოვნებიდან გამომდინარე, შეუძლებელი და დაუშვებელია ძეგლზე ნებისმიერი საკვლევ-სამიებო სამუშაოების განხორციელება ან/და ვიზიტორთა დაშვება.
4. ეთხოვოს კომპანია RMG-ს საქართველოს მთავრობის ხელშეწყობით მოაწყოს სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმის ბოლნისის ფილიალი და იქ, შეძლებისდაგვარად, გადატანილ იქნას არქეოლოგიური არტეფაქტები.
5. კომისია ერთმნიშვნელოვნად მიიჩნევს, რომ დაუშვებელია საწარმოს ფუნქციონირების შემდგომი დაუსაბუთებელი, ხელოვნურად შეფერხება, რადგან ამგვარი მიდგომა სერიოზულად აზარალებს როგორც ადგილობრივ, ასევე სახელმწიფო ბიუჯეტს და პირდაპირ ეწინააღმდეგება სახელმწიფო ინტერესებს.

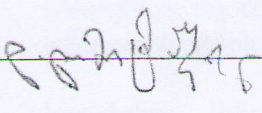
შემაჯავრობის წევრები:

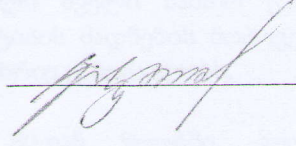
 ა. თვალჭრელიძე

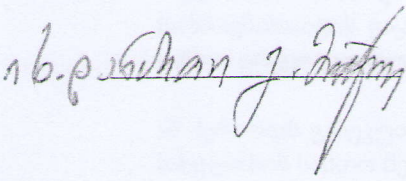
 ლ. აბულაძე
(იხილეთ დანართი)

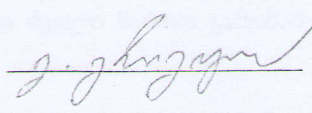
 ო. ქუცნაშვილი

პ. გაფრინდაშვილი

 დ. ლომიძე

 გ. ყიფიანი

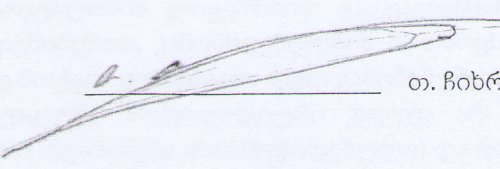
 გ. მირცხულავა

 გ. გრიგოლია

საგარეო ურთიერთობების
სამსახურის მდივანი
კარგა ძეგლიძე
საგარეო ურთიერთობების
სამსახურის უფროსი
პეტრე ურდიაშვილი
პეტრე ურდიაშვილი

ბ. მაცაბერიძე

 გ. ლიჩელი

 ო. ჩიხრაძე